

Fimmtudaginn 24. nóvember 1994.

Nr. 127/1993.

Eggert Steingrímsson

(Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.)

gegn

Tölvubjónustunni í Reykjavík hf.

(Gísli Baldur Garðarsson hrl.)

Vinnusamningur. Uppsögn.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason og Markús Sigurbjörnsson og Guðmundur Jónsson, fyrrverandi hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut þessu máli til Hæstaréttar með stefnu 22. mars 1993. Hann krefst þess, að stefnda verði gert að greiða sér 720.131 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 27. maí 1992 til greiðsludags auk málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar úr hendi áfrýjanda fyrir Hæstarétti.

Málsatvikum er lýst í hinum áfrýjaða dómi.

Af því, sem fram er komið í málinu, má telja ljóst, að fyrstu mánudði ársins 1992 höfðu áfrýjandi og aðrir stjórnarmenn í hinu stefnda félagi ástæðu til að búast við, að áfrýjandi léti þar af störfum sem framkvæmdastjóri. Í tengslum við þetta hefur áfrýjandi haldið því fram, að hann hafi aldrei sagt upp starfi sínu, heldur hafi hann snemma á árinu 1992 tilkynnt hinum stjórnarmönnum, sem voru fjórir talsins og einu hluthafarnir í félaginu auk hans, að hann vildi selja hlutabréf sín í því. Hann hafi mælt til þess, að þeir eða félagið leystu bréfin til sín, og látið í ljós, að hann myndi hverfa frá störfum, þegar samningar hefðu tekist um sölu hlutabréfanna, en af samningum hefði síðan ekkert orðið. Af hálfu stefnda er því á hinn bóginn haldið fram, að áfrýjandi hafi tilkynnt munnlega á stjórnarfundi í janúar 1992, að hann myndi láta af störfum hjá félaginu um mánadagmót apríl og maí á því ári, og hafi hann svo ítrekað þetta á stjórnarfundi 10. apríl. Þessu til stuðnings hefur stefndi vísað til fundargerða af umræddum stjórnarfundum og framburðar annarra

stjórnarmanna en áfrýjanda fyrir dómi. Annmarkar eru á fundargerðum þessum, eins greinir og í hinum áfrýjaða dómi. Gegn mót-mælum áfrýjanda verður því ekki fallist á, að stefnda hafi tekist að sanna þessa staðhæfingu, og verður því að leggja til grundvallar við úrlausn málsins, að áfrýjandi hafi ekki sagt starfi sínu lausu.

Á fundi stjórnar hins stefnda félags 13. apríl 1992 samþykkti meiri hluti hennar svohljóðandi tillögu:

„Stjórnin leggur til, að tveir nýir framkvæmdastjórar, Karl Snorrason og Sólmundur Jónsson, taki nú þegar yfir daglegan rekstur félagsins. Verkaskipting á milli þeirra verði ákveðin síðar, þegar umfang starfsins liggur fyrir.

Núverandi framkvæmdastjóra, Eggert Steingrímssyni, verði falin sérstök verkefni, þ. á m. að skila starfslýsingu (með mati á umfangi) fyrir framkvæmdastjórastarfið, eins og það hefur verið undanfarið ár, setja nýja framkvæmdastjóra inn í þau störf, sem hann hefur haft með höndum, og vera þeim innan handar eftir þörfum fyrst um sinn. Önnur verkefni verða m. a. að gera tillögur til stjórnar um lækkun kostnaðar í rekstri félagsins og stefnumörkun til lengri tíma lítið.

Stjórnin afturkallar nú þegar prókúruumboð núverandi framkvæmdastjóra og honum er gert skylt að skila strax öllum gögnum, er varða rekstur félagsins.“

Af orðalagi þessarar samþykktar er ekki unnt að ráða annað en að ætlast hafi verið til, að áfrýjandi léti þegar í stað af öllum störfum sem framkvæmdastjóri. Með þeim verkefnum, sem áfrýjanda voru ætluð samkvæmt samþykktinni, var raskað verulega stöðu hans hjá félaginu. Þegar þetta er haft í huga ásamt því, að hvorki hafði hið stefnda félag sagt áfrýjanda upp störfum né verður talið samkvæmt áðursögðu, að hann hafi verið búinn að segja starfi sínu lausu, þegar þessi samþykkt var gerð, verður að fallast á það með áfrýjanda, að í henni hafi verið fólgnar svo stórfelldar breytingar á starfssviði hans, að hann hafi mátt líta á hana sem fyrirvaralausa brottvikningu úr starfi.

Samkvæmt þessu og þar sem ágreiningur er ekki milli aðila um fjárhæðir, verður að dæma stefnda til að greiða áfrýjanda kröfu hans með vöxtum, eins og hann hefur krafist. Þá verður stefnda gert

að greiða áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Tölvuþjónustan í Reykjavík hf., greiði áfrýjanda, Eggert Steingrímssyni, 720.131 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 27. maí 1992 til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda 150.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 8. mars 1993.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum málflutningi 10. febrúar sl., er höfðað af Eggert Steingrímssyni, Langholtsvegi 167, Reykjavík, gegn Tölvuþjónustunni í Reykjavík hf., Langholtsvegi 115 hér í borg, með stefnu, birtri 26. maí 1992.

Kröfur stefnanda eru þær, að hið stefnda hlutafélag verði dæmt til að greiða honum 720.131 kr. með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 27. maí 1992 til greiðsludags auk málskostnaðar skv. gjaldskrá LMFÍ, sem miðist við upphaflega stefnufjárhæð, 928.949 kr., að viðbættum virðisaukaskatti ofan á málflutningsþóknun og að tildæmdur málskostnaður beri dráttarvexti samkvæmt ofangreindum kafla vaxtalaga frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Kröfur stefnda eru þær, að hann verði algerlega sýknaður af öllum kröfum stefnanda, en til vara er þess krafist, að dómkröfur stefnanda verði lækkaðar og stefndi aðeins dæmdur til að greiða 100.331 kr. Í aðal- og varakröfu er þess jafnframt krafist, að stefnandi verið dæmdur til að greiða stefnda málskostnað skv. gjaldskrá LMFÍ, sem beri dráttarvexti með höfuðstólsuppfærslu á 12 mánaða fresti frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Yfirlit yfir málsatvik og ágreiningsefni.

Stefnandi starfaði sem framkvæmdastjóri hjá stefnda frá stofnun fyrirtækisins árið 1982. Hann er enn fremur einn af fimm hluthöfum og stjórnarmönnum í félaginu, en aðrir hluthafar eru Magnús Guðmundsson, sem er stjórnarformaður, Karl Snorrason, Sólmundur Jónsson og Örn Práinsson. Hver hluthafi á 20% hlutafjár, og störfuðu þeir allir hjá stefnda, þar til stefnandi lét af störfum í apríl 1992.

Stefnandi heldur því fram, að sér hafi fyrirvaralaust verið sagt upp störf-

um framkvæmdastjóra með samþykkt, sem gerð var á stjórnarfund 13. apríl 1992. Jafnframt hafi sér verið falin önnur verkefni við fyrirtækið, en hann hafi tilkynnt samdægurs, að hann samþykkti ekki breytingar á starfs-sviði sínu, heldur myndi hann láta þegar af störfum og krefja stefnda um laun á uppsagnarfresti, og er það gert í máli þessu.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að ágreiningur hafi verið milli stefnanda og annarra stjórnarmanna frá hausti 1990 vegna óánægju með störf stefnanda. Hafi stefnandi þá sagst ætla að hætta störfum og selja hlut sinn í félaginu. Hann hafi þó tekið það aftur, farið í nám, en komið aftur til starfa í byrjun sumars 1991. Stefnandi hafi svo fyrir jól það ár tilkynnt stjórnarformanni stefnda, að hann hafi fest kaup á atvinnuhúsnæði og hygðist hætta störfum hjá stefnda. Þar sem mikil óvissa hafi verið um störf stefnanda allt haustið 1991, hafi stjórnarformaður farið fram á, að stefnandi skýrði öllum sameigendum fyrirtækisins frá þessari ákvörðun. Hafi verið haldinn fundur 9. janúar 1992, til að þar kæmi skýrt fram, hvenær stefnandi myndi láta af störfum hjá fyrirtækinu.

Málsaðila greinir bæði á um það, hvað fram fór á þessum fundi, og einnig, hvenær hann var haldinn, en stefnandi heldur því fram, að fundurinn hafi verið haldinn 24. janúar 1992, en ekki 9. janúar, eins og allir aðrir hafa borið. Fundargerð var ekki færð í sérstaka fundargerðabók, og ekki rita aðrir undir hana en stjórnarformaður, sem skráði hana. Aðilar eru sammála um, að á fundinum hafi komið fram, að stefnandi hygðist selja hlut sinn í fyrirtækinu. Stefnandi hefur hins vegar eindregið mótmælt því, að hann hafi sagt, hvenær hann myndi hætta störfum hjá fyrirtækinu eða að hann hafi sagt upp, heldur hafi hann sagt, að hann væri tilbúinn að ræða starfslok sín hjá stefnda, þegar samkomulag lægi fyrir um kaup stefnda á hlutabréfum hans. Af hálfu stefnda er því haldið fram, að stefnandi hafi á umræddum fundi sagt, að hann myndi hætta störfum hjá fyrirtækinu í síðasta lagi um mánaðamótin apríl/maí eða fyrr, ef um það næðist samkomulag. Uppsögn stefnanda hafi alls ekki verið tengd því, að hann væri búinn að selja hlutabréf sín, heldur hafi starfslok verið miðuð við, að hann lyki ákveðnum verkefnum, sem átti að vera í síðasta lagi í lok apríl.

Þá greinir aðila einnig á um framhald málsins. Stefndi heldur því fram, að stefnandi hafi komið sérstaklega að máli við þá Magnús og Örn eftir miðjan mars 1992 og innt þá eftir því, hvort farið væri að huga að því að ráða mann í sinn stað, þar sem óðum styttest í starfslok og að hann þyrfti að koma nýjum manni inn í starfið. Stefnandi mótmælir því hins vegar að hafa nokkuð rætt um þetta, og ekkert hafi verið rætt um söluna á hlutabréfunum fyrr en í lok mars, þegar fyrir lá verðmat á hlutafénu, sem stefnandi vildi selja. Á fundi, sem haldinn var 10. apríl 1992, var borin upp fundargerð síð-

asta fundar, þ. e. fundarins, sem haldinn var í janúar það ár. Stefnandi heldur því fram, að hann hafi þá strax mótmælt því að hafa nokkurn tíma sagt upp störfum hjá stefnda. Í fundargerð frá 10. apríl 1992 er bókað, að stefnandi hafi sagt, að ónákvæmni gætti um uppsögn sína frá því í janúar. Stefnandi telur þetta ekki rétt eftir sér haft, en ekki hafa aðrir en fundarritari ritað undir fundargerð þessa.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að á fundinum 10. apríl hafi stefnandi ítrekað, að hann myndi hætta störfum í síðasta lagi 1. maí 1992. Á fundinum var einnig til umfjöllunar salan á hlutabréfum stefnanda, og er bókað, að nýr fundur hafi verið boðaður 13. apríl 1992 vegna þessa. Á þeim tíma hafi verið djúpstæður ágreiningur milli stefnanda annars vegar og annarra stjórnarmanna hins vegar um söluna á hlutabréfum stefnanda, og fyrir hafi legið, að minna en þrjár vikur væru til loka uppsagnarfrests. Í ljósi þessa hafi ekki þótt verjandi, að stefnandi færi einn með öll fjármál hlutafélagsins, og var því lögð fram tillaga á stjórnarfundi 13. apríl og farið fram á, að stefnandi notaði það, sem eftir væri uppsagnarfrests, til að koma nýjum framkvæmdastjórum inn í starfið. Einnig hafi verið gerðar aðrar breytingar, sem hafi verið nauðsynlegar eðli máls samkvæmt. Stefnandi hafi engum athugasemdum hreyft á fundinum, en hann hafi svo sent stefnda bréf sama dag og lýst yfir því, að hann liti á tillöguna sem fyrirvaralaus uppsögn. Af hálfu stefnda var stefnanda þá sent símskeyti, þar sem fram kemur, að ekki væri um uppsögn að ræða, og skorað á hann að koma aftur til vinnu. Stefnandi hafi ekki sinnt því, en þess í stað svarað erindinu með bréfi lögmanns síns, þar sem krafist er greiðslu þriggja mánaða launa.

Málsástæður aðila og lagarök.

Stefnandi styður málsókn sína því, að sér hafi verið vikið úr starfi fyrirvaraust og án sakar. Hann mótmælir því, að hann hafi sjálfur verið búinn að segja upp störfum. Sér beri því laun á uppsagnarfresti í þrjá mánuði, og er krafan sundurliðuð þannig:

Apríl 1992		
Mánaðarlaun	kr.	144.000
Bílastyrkur	–	27.600
Yfirvinna (6 klst. x 1.440 kr.)	–	8.640
Orlof 10,17%	–	879
Greiðsla á viðskiptareikning	–	35.000
	kr.	216.119
Innborgað 29. maí 1992 (–)		115.788)
	kr.	100.331

Maí, júní og júlí

Mánaðarlaun (3 x 144.000 kr.)	kr.	432.000
Bílastyrkur (3 x 27.600 kr.)	–	82.800
Gr. á viðskiptareikning (3 x 35.000 kr.)	–	105.000
	kr.	619.800
Samtals	kr.	720.131

Ekki er ágreiningur um fjárhæðir í málinu.

Stefnandi heldur því fram, að stefndi hafi ekki sannað þá málásástæðu, sem sýknukrafa hans er reist á, að uppsögn hafi farið fram 9. janúar 1992. Fundargerðir væru léleg og ónýtt gögn, sem sanni ekkert. Þær væru vafasamar, ónákvæmar eða rangar og ritaðar eftir á. Í raun væru skjöl þessi ekki fundargerðir, þar sem ekkert hefði verið skráð í fundargerðabók, sem allir viðstaddir undirriti, heldur væru þetta eins konar minnispointar. Stjórnarmenn hafi allir stöðu aðila, og hafi framburður þeirra því ekkert sönnunargildi í málinu. Þótt fram hafi komið, að stefnandi var farinn að hugsa sér til hreifings, hafi hann ekki sagt starfinu formlega upp. Hann mótmælir því, að kaup sín á húsnæði sýni það, að hann hafi sagt upp starfi sínu hjá stefnda. Stefnandi hafi boðið hlutafé sitt til kaups og kveðist vera reiðubúinn að ræða starfslok sín hjá stefnda. Það hafi hann hins vegar aldrei gert og ekki sagt upp starfinu. Uppsagnir væru almennt skriflegar og eigi að vera skýrar og ótvíræðar. Munnlegur samningur um ráðningu hans hafi verið uppsegjanlegur með þriggja mánaða fyrirvara, og ætti að miðast við mánaðamót.

Stefnandi heldur því fram, að sér hafi verið vikið úr starfi 13. apríl 1992, sem stefnandi telur fyrirvaralausa riftun á ráðningarsamningi. Hann hafi með þessu verið sviptur starfi sínu fyrirvaralaust og án þess að um nokkra sök væri að ræða af sinni hálfu. Brottrekstrarsakir væru engar, enda hefði hann engum ávirðingum verið borinn. Stefnandi mótmælir því, að ágreiningur hafi verið uppi innan hlutafélagsins, heldur hafi það verið fundið upp síðar af meðeigendum sínum í fyrirtækinu. Ekki væri því heldur haldið fram, að sér hefði verið vikið úr starfi vegna ágreinings, heldur í uppsagnarhugleiðingum. Ákvarðanir meiri hluta stjórnarinnar hafi verið einhliða og löglausear. Stefnandi hafi ekki þurft að þola breytingar, sem fólust í því, að hann var settur niður. Hann hafi brugðist rétt við með því að rita mótmæli sín samdægurs til stjórnarinnar. Stefnandi mótmælir því sérstaklega, að hann hafi ekki stöðu launþega gagnvart stefnda. Reisir stefnandi kröfur sínar í málinu á því, að sér hafi verið sagt upp fyrirvaralaust með því, að breytingar voru gerðar á ráðningarkjörum sínum. Hann krefst bóta, sem jafn-

gilda launum í uppsagnarfresti, og telur ósannað, að hann hafi sjálfur sagt starfinu upp.

Hið stefnda hlutafélag reisir sýknukröfuna á því, að stefnandi hafi sjálfur sagt upp störfum á stjórnarfund 9. janúar 1992, en fundurinn hafi verið haldinn til að staðfesta óformlega uppsögn stefnanda. Uppsagnarfrestur hafi byrjað að líða 1. febrúar og honum lokið 1. maí 1992.

Stefnandi hafi tilkynnt í desember 1991, að hann hefði keypt atvinnuhús-næði og myndi því hætta störfum hjá stefnda. Áður hafi komið til, að hann myndi hætta störfum hjá stefnda, en ekkert orðið úr því þá. Fundurinn 9. janúar 1992 hafi verið haldinn til að fá skýra afstöðu stefnanda um það, hvenær hann myndi hætta störfum hjá stefnda, en óvissan hafi þá verið orðin óviðunandi. Ekki var talin ástæða til að ganga frá uppsögn stefnanda með öðrum hætti, enda voru allir stjórnarmenn viðstaddir á fundinum og geti því borið um það, að stefnandi sagði starfinu upp á þeim fundi. Stefnandi hafi sjálfur viðurkennt að hafa talað um, að hann myndi hætta störfum. Af hálfu stefnda er talið ósannað, að fundargerðir séu rangar. Þær verði því að leggja til grundvallar við úrlausn málsins, enda hafi þeim ekki verið hnekkt. Stefndi mótmælir því sem röngu og ósönnuðu, að fundargerðir hafi verið búnar til síðar.

Einnig er sýknukrafa stefnda reist á því, að stefnandi hafi farið fyrirvara-laust úr starfi. Stefndi mótmælir því, að breytingar á starfi hans geti skoðast sem uppsögn eða að honum hafi með þessu verið vikið úr starfi. Upp hafi verið kominn alvarlegur ágreiningur vegna sölu stefnanda á hlutafé sínu, hann hafi sjálfur verið búinn að segja upp starfi sínu, en farið einn með öll fjármál fyrirtækisins. Tillögur sameigenda um breytingar á starfi stefnanda hafi því verið nauðsynlegar og eðlilegar vegna ágreinings innan fyrirtækisins og vegna þess að stefnandi var að hætta. Því er haldið fram, að stefnandi hafi ekki verið launþegi í almennum skilningi vinnuréttar, heldur sjálfstæður atvinnurekandi með allar fjárreiður fyrirtækisins á hendi. Staða stefnanda verði því ekki lögð að jöfnu við stöðu almenns launþega gagnvart atvinnurekanda, og því eigi ekki öll sömu sjónarmið vinnuréttarins við um breytingar á starfi stefnanda. Stjórnarmenn hafi verið tortryggirnir vegna óvissunnar, en aðrir en stefnandi hafi ekkert vitað um fjármál og bókhald fyrirtækisins. Alvarlegur trúnaðarbrestur hafi komið upp, þegar ágreiningur varð um verðmat á hlutabréfunum. Stjórn félagsins hafi verið heimilt að breyta starfssamningi þann tíma, sem eftir var af uppsagnarfresti. Þar hafi ekki verið um að ræða, að búið hafi verið til nýtt starfssvið, heldur hafi verið gerðar smávægilegar breytingar, sem voru eðlilegar og nauðsynlegar. Ekki væri hægt að líta á það sem uppsögn. Lögð hafi verið áhersla á að koma öðrum inn í starfið, sem stefnandi gegndi. Stefnandi hafi ekki hreyft

neinum mótmælum á fundinum 13. apríl, en afhent bréf daginn eftir. Stefnandi hafi ekki gert neina tilraun til að fá útskýringar á því, í hverju breytingar á starfi hans væru fólgnar, en þar hafi aðeins verið um að ræða áherslubreytingar og áréttingu þess, að hann yrði að vinna með stjórn hlutafélagsins. Þess hafi verið krafist, að hann kæmi til starfa, en það hafi hann ekki gert. Stefnandi hafi ekki staðið rétt að verki með því að hætta störfum fyrirvaralaust, og eigi hann því engan rétt á bótum eða launum á uppsagnarfresti.

Varakrafa stefnda er reist á því, að verði litið svo á, að breytingar á starfi stefnanda hafi verið slíkar, að stefnanda hafi verið heimilt að hætta fyrirvaralaust störfum, verði stefndi aldrei dæmdur til að greiða nema laun út apríl, þar sem stefnandi hafi sjálfur sagt upp starfi sínu 9. janúar 1992 og þriggja mánaða uppsagnarfrestur því verið liðinn 1. maí 1992. Sú fjárhæð nemi 100.331 krónu.

Niðurstöður.

Leggja verður til grundvallar við úrlausn málsins, að það hafi verið sam-eiginlegur skilningur allra stjórnarmanna og hluthafa stefnda, að stefnandi myndi láta af störfum hjá stefnda, þótt stefnanda og aðra stjórnarmenn greini á um, hvenær það yrði. Fundargerðir, sem lagðar hafa verið fram í málinu, geta ekki talist einhlít gögn um það, hvort stefnandi sagði sjálfur upp starfi sínu, enda voru þær ekki færðar í samræmi við 3. mgr. 54. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1978 né undirritaðar af öllum, er fundi sátu, svo sem skylt er. En þegar litið er til þess, að allir stjórnarmenn að stefnanda undanskildum litu svo á, að stefnandi myndi hætta störfum 1. maí 1992, verður að fallast á, að þegar til þess dró, hafi þeim verið rétt að koma á breyttri vinnutilhögun og verkaskiptingu innan hlutafélagsins, enda hefur stefnandi ekki sýnt fram á, að breytingar þessar væru óeðlilegar eða ónauðsynlegar miðað við þá stöðu, sem upp var komin vegna væntanlegra starfsloka hans. Stjórn félags getur, hvenær sem er, afturkallað prókúruumboð, sem veitt hefur verið framkvæmdastjóra, sbr. 4. mgr. 58. gr. laga um hlutafélög. Á sama hátt getur stjórnin kallað eftir gögnum, er varða rekstur hlutafélags, enda fer hún með eftirlitshlutverk með bókhaldi og meðferð fjármuna þess, sbr. 3. mgr. 52. gr. sömu laga. Stefnandi fór úr starfi og vildi ekki hlíta því að vinna í samræmi við fyrirmæli meiri hluta stjórnar stefnda, svo sem honum var skylt samkvæmt 2. mgr. 52. gr. laga um hlutafélög nr. 32/1978. Þykir stefnandi því ekki eiga rétt til launa í uppsagnarfresti, og ber því að sýkna stefnda af kröfum hans í máli þessu. Rétt þykir, að stefnandi greiði stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 140.000 kr., ásamt dráttarvöxtum eins og krafist er.

Dóm þennan kvað upp Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Tölvuþjónustan í Reykjavík hf., skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Eggerts Steingrímssonar, í máli þessu. Stefnandi greiði stefnda 140.000 kr. í málskostnað ásamt dráttarvöxtum með höfuðstólsuppfærslu á 12 mánaða fresti frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.
